

17. MAI 1947

Vårt slektsledds oppgave

Den 17. mai 1947 holdt Einar Gerhardsen talen for dagen på Rådhusplassen. Han sa (etter referat i Arbeiderbladet):

Ingen annen dag i året kan gjøre 17. mai rangen stridig, og etter at vi vant friheten tilbake, har den fått et nytt og enda rikere innhold enn før for oss alle. Den skal alltid være en kampdag for frihet og selvstendighet og for framskritt. Ved hjelp av folkets vilje til å være et fritt folk lyktes det Eidsvolls-mennene som var unge, driftige folk, under de vanskeligste forhold å skape en demokratisk rettsstat. Siden den gangen har oppgaven for hvert slektledd vært å flytte merkepælene et stykke fram, fordi friheten og framskrittene vinnes ikke med ett slag.

Grunnlovens idéer var de bærende i den krigen Norge førte for landets selvstendighet og det enkelte menneskes frihet. Men allerede den gang beskjeftiget vi oss med spørsmålet om hvordan vårt demokrati kunne gjøres bedre etter krigen enn før. Det var under krigen at det økonomiske demokrati rykket opp på demokratiets program. Frihet for frykt, tvang og nød, som president Roosevelt uttrykte det. De samme tankene finner en i Fellesprogrammet for etterkrigstida.

Vi har i Norge allerede kunnet gjenopprette og utbygge de sosiale goder og en relativt høy levestandard. Takket være våre valutareserver og vårt lands flåte har vi kunnet kjøpe og frakte hjem forsyninger, og vi har fått

gode priser for de varer vi har eksportert. Men vi må være klar over at vi har tatt en del av vår levestandard på forskudd. Det er mange ting som skjuler de faktiske forhold for oss for tida, men vi må ikke glemme det enkle og selvvinnlysende faktum at vi bare kan leve av hva vi selv produserer. I dag er alle i arbeid. Skal vi kunne heve vår levestandard, kan det bare skje ved at hver enkelt yter mer. Vi vet heller ikke hvor lenge de gunstige avsetningsmuligheter vil vare. At det ikke vil vare så altfor lenge før den internasjonale konkurranse melder seg, forstår alle. Derfor må vi nytte den tida vi har til å bygge ut vårt produksjonsapparat både teknisk og organisatorisk.

Vår tidsalder har vært vitne til store framskritt i teknikk og vitenskap, men det er spørsmål om det ikke er en annen vekst som er like bemerkelsesverdige. Jeg tenker på den veldige veksten i bredden, kulturelt og sosialt, som har funnet sted, og som har skapt nye store meningsberettigede lag i folket. De har tidligere tilkjempet seg politisk innflytelse. Men til demokratiet hører også muligheten for full frihet, trygghet og rettferd. Det politiske demokrati og det folkelige opplysnings- og kulturarbeidet har skapt et nytt behov hos folket — behovet for retten til medbestemmelse også i samfunnets økonomiske anliggender. Men de kommer ikke bare med krav om makt og innflytelse, de er også villige til å ta sitt ansvar, og det er det nye og store i tida.

Arbeid og samarbeid er dagens løsen, og her må vi ha det samme pågangsmot og den samme dristighet som fedrene på Eidsvoll. Demokratiets vei går alltid framover.

De som har hatt og har privilegier, må forstå at friheten ikke blir mindre verd for den enkelte fordi om hele folket blir delaktig i den. Tvert imot. En fribåren nordmann bør ikke føle seg helt fri før han vet at alle hans landsmenn også er fylt av den samme rike gleden, som bare følelsen av full frihet kan gi. Når hver norsk kvinne og mann føler seg fri og trygg, vil alle være glad i og trofaste mot fedrelandet sitt.